

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu dia legbɔɔba laa, talinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lanɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan dia pɛli kweiwoo boi, dia laa di maameni la, yi di hwa ke nɛimaɔɔnɔn da mɔɔnɔn di hu, bɛ ke yɛnɛnuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa a kɔnɔ, hɔge nukan hwɛpa pɛnɛ hwa gwei tɔgɛ hemɛi iɔi hu nɛitɔɔnɔn dia.

A ke loɔɔa ke yɛpɔɔ gehu bɛ maane gu hwaɔa tɛgɛ bɔi.

A ke loɔi ke hu nuan bowoo bɛ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔɔ yii lele nɛikulo, ye pɛnɛ ye di wɔɔ yii nɛane legbɔɔba laa hui.

A ke yene loɔi ke da nɔɔ kɔnɔ genei bɛ di liimu a hɔgɛ nɛgbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa menɛi bai.

A ke gilɔɔɔɔ tɔɔnɔn ti hwilɔn nukan dɔɔi da nɔɔ legbɔɔba laa bɛ ge, aɛ yabɛ ke a di liimu hɔgɛ a gbɔɔkɔ, yili bɛ a ge loɔi ke di wɔɔ nɛakɔnɔn genei a bo yene.

Maane nuteitei, a make a kɔɔma yɔɔa di gɔl dia, maakweli, da hutɔ bɛ da nɛgbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kɔnɔnɔ kenaa kele bɛ, a make bɛyi a wɔ nɛawooɔo kaa lai, yili kele bɛ gei yene bilibili gemɛi nɔ nɛakɔnɔn genei nɛi zea kaa Amɛlik loɔi hui, a dɔn nɛa nei laa a kɔɔ kɔɔlaa nɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔɔnɔn pulu nɔn mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn nɔo toloo 1

Nukan gele kaa pɛlɛ kaa tanɔn, yiliba nu kɛle maawiyɛ pɛlɛ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɛlɛ kaalɔ tanɔn; di kɛmenɛi a nukan nɛa bɛ ge hwɛkɛli welikɛmaa a lo di luwai.

Dɔn nɔo veelɛ 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn, guloju hwɛ ma ye a ke a huwu menɛi, gu kɔɔ kɛpɛlɛ, gu lawoo, nɛala menɛi kenaa bɛlɛ, kilɔɔɔɔ huwu loɔpe, nei hu yii bo pɛlɛ bɛ, hɛn jɔɔbo pɛlɛ kɔ da nukaapɛlɛ da zɔgɛi, ye a ke a hulonu da nɛnu yilipulu, ye a ke loɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye a ke a loɔi yi gaa nii mɛlan nɔi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn.

Dɔn nɔo zaaba 3

Maala kaa nukele yei a yɛnɛkɛ, a legbɔɔba laa hɔɔbɔ, aɛ gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn nɔo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛi luɔlaa hu da tɔɔlaa hu, luɔlaa da luoyɔu huɔu lope da kɛ.

Dɔn nɔo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔkɔboi, di hwə kia pai meni ɲaanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu əle eyɛ mɛlɛkpe ma.

Dɔn ŋoo meida 6

Kɛnɛ lɔpɛ gele, maanɛ nu kele ŋk kaa lonna, ə kɛ a gɔkɔn ŋaa ma.

Dɔn ŋoo meihwele 7

Nu kele pɛliai a ge tɔn niila ɲe tɔkɔ mɛi. Nu kele hon bələ kaa tanɔn nukan maatɔn ɲei liila.

Dɔn ŋoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pɛlɛ la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dɔn ŋoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ŋun və mai. A wwalaketi di maakwiya ŋkɔ lɔiba gahwa meni ŋkɔ pələhu.

Dɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ŋkɔ tian makɔŋk kititə gə pɛlɛla, əlɛ dian ti ə kɛ a kɔkɔn ŋaa ə make meni lɔpɛɛ daa zenwuɔn.

Dɔn ŋoo boukɔutanɔn 11

1. Nui lɔpɛɛ da menijɔkɔkɔ laahe ŋuɔ, meniti hwa pɛli kei a jɔn, yi jɔn ti hwə kɔkɔn ni ponɔɲa kitikɛpɛlɛ la, maakɔŋkɔnuaan ɲei ba.

2. Tɔn hwa pɛli nui lɔpɛ honji menita ba yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwə kɛ laali; yilipulu menikɛi lowai tɔn mə a laa nui ti mɛi, ə make a kwia.

Dɔn ŋoo boukɔu hweele 12

Nuta hwa naa lɔ mələn ɲii pələ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ɲei bɛlɛn meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pələ ɲɔ.

Dɔn ŋoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibarələ, əlɛ ə he niiba kɛnaa ŋk lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei ye pɛli kuloi lɔi lɔpɛ hu, ə make gbɔkɔ lɔi, əlɛ ə pənə ə ɲa gbɔkɔ lɔi ti hu.

Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpɛ da ɲɛikɔu kpɔlu jeei, maala kaa ɲei ə maakilə lɔi takpɛli hu, yiyən nɔiti a pɛli ɲee hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa pɛli tɛgɛi meni nɔkɔn kemun gbɔkɔkɔ ɲɔ yi hwə ba lɔi ŋun ma menijɔkɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔkli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔkɔbo.

2. Di hwa pɛli lɔilonna kuloi nu yei hulu meni hu əlɛ maala hwə ŋkɔkɔ nu yei hwə ŋk lɔilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da hali kpilayela da di lanayela da pɛli hee di keɔɔ guloju hwɛ ma yeke la a huɔu meni, lɔlon na meni, aɛ yala pɛla meni. Di pɛlie a di ke jiiɔo ti hu, a make di taɔai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana be a hilatai laa ma.

3. Pɛlen mɛ ba a kpɔmaayi hɔɔɔma, aɛ maala ka nei gbɔmayii ti da nɔi jɛitɔɔ nuaan di maakɔɔɔ.

Dɔn ηoo boukɔumɛihweeɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔɔɔo hɛn gaa a bɔɔ, a make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwɛ jɔɔɔo hɛn gulo nei.

Dɔn ηoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔɔɔ kilijahia kei, niiba yiiɔo pɛla hu. Mukulaa ba a pɛli niiba kalan gei, a niiba yiiɔo juwu yii bo pɛla hu.

Dɔn ηoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gale yei ηɔɔ kilijahie lɛ a gweiwoobo, a gilipuju kweli, a jɔɔɔo a nei nuta kpɛli ηaa dia kenakele yi jɔu hwa ke ju.

Dɔn ηoo bouhwwɛɛ 20

1. Maala kaa nukele yei a ηundɔ ke, aɛ a kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɔlan di hwɛ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ηoo bouhwwɛɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, a tɔɔi hɔɔɔo ηɔɔi lɔi jɔawoobo meni hu, a wala ke a yaa kpini, a ke nui a jee lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, a koloke gahanama ba ηɔɔi lɔi hu. Yijan nuta hon batla hwa tɛɔɔe malan ma.

3. Lɔlonnii kilijahia pɛla bɛ lɔi jɔawoobo a kuloju. Gilijahia ti a kɔɔn nɔi nɔi jɔawoobo nuan he luwai a ke a nɔi kwei nuan kaɛ laamaawoo.

Dɔn ηoo bouhwwɛɛ kɔuweeɛ 22

Nu keɛ kemeni a kpɔnɔyɔii bo mun mɛ ge, ye ke kpɔn ninimu. Ninin ti bɛ maane a pa bɔ a yeelaholon; yeloge, kaalɔnaa, aɛ meni kɔɔn ηa.

Dɔn ηoo bouhwwɛɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei a kolo ke, a niiba koloke tɛlinmo da jaane pɛla mei; a ge hwɛ pa ke a nui kolo hwɔ ma.

2. Nu kekolo bɛ maane di zalama; a ke a hulonu da nenu.

3. Kolokemun lɔpee a pɛli kolokenuan maakɔɔa kpɔn naai; a wala keti a to da hu.

4. Kolokemun nɔpee maala kaa nei a viitɔ, a niiba pɛla ηaa ke. Ge kolo kei nowai jɛn a ke a dɔɔ; aɛ yilipulu ηɔɔi hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ηoo bouhwwɛɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan nei ηɔɔi yii a ke a bɛliya ju, gɔɔi hwɛ toa pono, yaa da nainuaan di ke di jaane hu; yii hwilanna: kɔɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, bɛɛ di maameni walawala nei kulo meni keɛ ba.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔw kɔli 25

1. Kolo a wala ke ŋei, ŋɔn a peɛma, kolo hwaɔ kpe ŋei, kalananna a jɔkɔbo, a pɔkɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa peli gbɔkɔmu, maala kaa ŋei yi maakpɔkɔmaa a bo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔkɔmaa hɔkɔbo. Gbɔkɔmaa ti a peli kei logele ba, a make a welilon.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔw meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔŋɔ hwa ma, yi kpɔ hwilɔn maakweli kɔwɔkɔ ba. Maane kolo maakweli lakwali a ke kena kale. Maane lakwali kene kee laa a ke kenaa kale tɔwɔ, nui lɔpe ge hwaŋa a ke ŋei.
2. Maakweli ŋun ma ya baa a nukan holoon naa bo, a dɔkɔ gaa ŋai yeɛ yei hu maawiye. Ya ba maane a wooman, ŋeima a hweli, da welikemaa di lɔ lɔi kale lowai, huwu ŋaa kale lowai a ge liila a ke diyeyi.
3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɔlɔ lɛn.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔw meihweele 27

1. Maala kaa nukele yei a geti ke nɔi ŋkɔ tɛtɔwɔ laa kpaalɔ meɪ, a pelima a dɔkɔ kulo.
2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa a kɔŋɔ.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔw meihhaaba 28

Maala kaa nukele yei, a getike, ye dɔn ŋooŋaa ŋei bo di lɛ di kpaalɔ meɪ.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔw meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔkɔmaa yii hu. Maahɔkɔbo gbɔkɔmaa yii ti ba a peli ŋkɔ nukan naa laakuloi a nele.
2. Tɔkɔ gaa nu yei yeɛyeyii hu da ŋkɔ lɛgbɔba laa, maala kele hɔkɔkɔ ŋɛn lɔ gaama, ya baa a mɔlaa diwei kɔwɔkɔ, kpɔkɔmaa yii hu yi hulu meni hwa laa.
3. Maala ŋaa ti da lɛgbɔkɔba ŋaa ti, ge pɔlɔ hwa peli kei a juwu takpeli yi yeɛ kele puɔ geba hwa mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpaalɔ ta kpeli hwa laa yi a peli dɔn ŋaa ŋei maameni piliju, ye nu ŋkɔ tɔkɔ gaa ŋei yeɛyeyii hu da ŋkɔ lɛgbɔkɔba laa kuloi ŋei: ye a ke a lɔi, a kpɔn, a make gu tɛtɛi.
